

МАВРИТА́НІЯ, Ісламська Республіка Мавританія

(Аль-Муританія, Аль-Джумгурія аль-Ісламія аль-Муританія) — країна у Північно-Західній Африці. Межує на Пн. із Зх. Сахарою, на Пн. Сх. — з Алжиром, на Сх. і Пд. Сх. — з Малі, на Пд. — з Сенегалом. На Зх. омивається водами Атлант. океану. Площа 1030,7 тис. км². Насел. 4,68 млн осіб (2015); переважно маври, на Пд. Зх. мешкають бербері (зенаґа), тукулер, сонінке, волоф, фульбе та ін. Столиця — Нуакшот (945 тис. осіб, 2014). Адм.-територ. поділ: 15 регіонів, які об'єднують 52 департаменти. Офіц. мова — арабська; широко використовують французьку. Віросповідання — іслам. Грош. одиниця — Мавритан. угія. Держ. устрій — президент. республіка. Президент (від 2009 — Мохаммед ульд Абдель Азіз), якого обирають на всенар. голосуванні на 5 р., призначає прем'єр-міністра. Законодавчу владу здійснює двопалат. парламент — Меджліс аль-Шуух (верхня; 53-х чл. обирають муніцип. радники, 3-х — мавританці за кордоном терміном на 6 р.) та Нац. Асамблея (нижня; 106 чл. обирають абсолют. більшістю голосів у одно- і двомандат. округах, 40 — за пропорцій. основою на 5 р.). М. — чл. ООН, Афр. союзу, Ліги араб. держав, Організації іслам. співробітництва та ін. В Адрар. нагір'ї виявлено наскел. зображення, яке зробили мисливці та збирачі саван. ландшафтів у добу неоліту. Назва походить або від фінікій. слова «маугарім» («західні»), або від племені маур, яке у 2-1 ст. до н. е. утворило державу, що згодом стала рим. провінціями М. Тінгітанська та М. Цезарійська. На поч. середньовіччя тут мешкали племена як негроїд., так і європеїд. рас. Зокрема бафури зі зміною клімату на більш посушливий з центр. частини сучас. М. мігрували на Пд., де пізніше асимілювалися. У 7-11 ст. пд. частина входила до складу держав Текрур і Гана, а на ін. тер. формувалися держ. утворення берберів-сангаджа та ісламізов. арабів-кочовиків. У серед. 11 ст. виникла військ.-теократ. держава династії Альморавідів, межі якої простягалися від Пд. Іспанії до берегів р. Сенегал. Після її розпаду пд. землі, заселені переважно негроїд. племенами, увійшли до складу імперії Малі (13-14 ст.). У 14-15 ст. з Аравії масово проникали кочові племена арабів-макіль, а у 2-й пол. 17 ст. їхнє плем'я бені-гасан підкорило бербер. та негроїдні племена. Гол. реліг. і торг. центром стало місто-оазис Шинґетті. Знач. поширення набув діалект араб. мови гассанія. Водночас склався етніч. склад насел. з кількіс. переважанням і соц. домінуванням представників середземномор. типу — кочових арабів і берберів, яких європейці називали маврами. Землероби-негроїди проживали на Пд., переважно у долині р. Сенегал і в оазисах. У 17-19 ст. у різних частинах М. сформувалися окремі емірати на чолі

з представниками араб. військ.-племен. аристократії (гасанами). Від 15 ст. через порти мавританці торгували із португальцями, голландцями, іспанцями, англійцями і французами, які купували золото, чорних рабів, гуміарабік (акацієва смола). Французи заснували кілька торг. факторій. За Версал. мирним договором 1783, узбережжя М. віднесено до сфери інтересів Франції. 1900 Франція та Іспанія розмежували сфери впливу у Зх. Сахарі. 1903 франц. війська захопили емірати Трарза та Бракна, 1905-06 — Таґант, 1909 — Адрар. 1920 М. офіційно проголосили колонією у складі Франц. Зх. Африки. Від 1946 — замор. тер., від 1958 — автономія у складі Франц. співдружності. 28 листопада 1960 проголошено незалежність Іслам. Респ. М. 1961 та 1991 прийнято конституції. 1978-91 — під упр. військових. 2005 і 2008 відбулися нові перевороти. 2009 підписано угоду про встановлення влади відповідно до конституції та проведення президент. виборів. Майже всю тер. М. вкривають піщані та кам'янисті пустелі Зх. Сахари. На Зх. поверхневі скупчення пісків мають форму гряд дюн пн.-сх. простягання, на Пн. і Пн. Сх. — високі дюни ергі. Атлант. узбережжя акумулютив. типу, у пн. частині — пів Рас-Нуадібу, що відокремлює бухту Леврїє, миси Арген і Тіміріс (Мірік). Найбільший о-в — Тідра. Тер. М. є частиною давньої Афр. платформи, що складена кристаліч. породами, які у деяких місцях виходять на поверхню. У центр. частині — вапняково-піщанисте плато Адрар з найвищою точкою г. Амоzzaга (732 м). Південніше розташ. гори Асаба та плато Таґант. Найвища точка М. — г. Іджиль (917 м). Корисні копалини: залізна руда, золото, мідь, гіпс, фосфат, уран, тантал, нафта та природ. газ. Клімат тропічний пустельний. Середні температури січня +16-20 °С, липня — +30-32 °С. Середньорічна кількість опадів у більшості р-нів менше 200 мм, на Пн. Сх. — менше 50 мм. Часто дме сх. вітер гарматан. Сенегал судноплавний. Поширена пустел. і напівпустел. рослинність. Значні площі під акаціями, пальмами, баобабами, гонакі. Водяться верблюди, антилопи адакс і орікс, гірські кози, дрібні гризуни та невеликі хижаки (шакали, лисиці феньок). Багато плазунів; павуків і скорпіонів. Серед постій. птахів — пустел. ворон, сахар. дрізд. Гол. джерело водопостачання — підземні води; використовують опріснені мор. води. 1989 Нац. парк «Банк-д'Арґен» включено до списку Світ. спадщини ЮНЕСКО як тер. із цінними природ. комплексами перехід. зони між пустелею й океаном (багато видів мігруючих птахів; газелі-доркас, піщані лисиці, афр. смугасті куниці, смугасті гієни; тюлені-монахи, дельфіни). Навколо дельти р. Сенегал — Нац. парк «Діаюлінґ». М. — аграрно-індустр. держава; за соц.-екон. показниками належить до країн, що роз-

виваються. Провідними є видобувна (3/4 заг. експорту), металообробна, нафтопереробна, харч. (цукр., м'ясна, молочна, сортування фініків тощо) галузі, рибальство та перероблення риби (бл. 20 % бюджет. надходжень і 45 % прибутку в іноз. валюті), скотарство (переважає розведення верблюдів та овець), землеробство (просо, сорго, кукурудза, арахіс, батат, рис, фінік, пальма, пшениця, ячмінь, овочі; у р-нах сахелю важливим є промисел гуміарабіка), оброблення шкіри, різноманітні ремесла та кустарні промисли. На пром. сектор припадає 34,8 %, на с. госп-во — 24,1 % ВВП (2016). Осн. пром. центри: Нуакшот, Нуадібу, Росо, Каеді, Кіффа, Нема, Атар, Зуерат. М. експортує нафту (знач. нафтовидобуток здійснюється на шельфі), залізну руду, золото, мідь, рибу і рибну продукцію, худобу в Китай (32,7 %), Швейцарію (11,1 %), Іспанію (8,6 %), Італію (6,7 %), Кот-д'Івуар (6,6 %), Японію (5,7 %); імпортує

машини та обладнання, нафтопродукти, продукти харчування, споживчі товари з Китаю (27,8 %), Франції (6,9 %), Марокко (5,6 %), Іспанії (5,2 %), Бразилії (4,9 %), США (4,4 %). 1996 до списку пам'яток Всесвіт. спадщини ЮНЕСКО занесено давні ксари у містах Уадан, Тішит, Уалата, Шингетті. У Шингетті також розташ. б-ка, в якій знаходиться понад 2 тис. рукописів, і соборна мечеть. У м. Азуґуї збереглися частини цитаделі та некрополя. 30 жовтня 1992 мавритан. влада визнала незалежність України. 4 грудня 2003 Україна і М. уклали міжуряд. Угоду про співроб-во в галузі рибальства та мор. господарства. У М. мешкає бл. 100 громадян України, які мають родинні стосунки з громадянами М. або працюють на риболовец. суднах. Справами громадян М. в Україні відає посольство М. у РФ, українців у М. — посольство України у Марокко.

І. В. Кочеткова

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Мавританія / І. В. Кочеткова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-60175>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).